

הסיבה שאנחנו לא נושעים במלואה, כי אנחנו מסתפקים במועט ומהססים לבקש על הכל!!!

הנביא ירמיה מתבטא בלשון צעק לבס אַל ה' (איכה ב. יח), ועל פסוק זה כתוב בזוה"ק דברים נוראים בכוחן של צעקה בעת התפלה, וז"ל: "צעקה וזעקה דבר אחד היא, וזה קרובה להקב"ה יותר מתפלה ואנחה, דכתיב כי אַם צַעַק יִצְעַק אֱלֹהֵי שָׁמַע אֲשַׁמְעֶנּוּ וְצַעַקְתָּ (שמות כב. כב). אמר רבי ברכיה, בשעה שאמר הקב"ה לשמואל נחמתי כי המלכתי את שאול למלך (שמואל א' טו, יא), מה כתיב וַיַּחַר לְשִׁמּוּאֵל וַיִּצְעַק אֶל ה' כָּל הַלַּיְלָה (שמואל א' טו, יא), הניח הכל ולקח צעקה, משום דהיא קרובה להקב"ה יתיר מכולהו, הדא הוא דכתיב וְעַתָּה הִנֵּה צַעַקְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵל אֱלֹהֵי (שמות ג. ט), עכלה"ק.

ונראה לבאר מה הכח של צעקה. הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל כותב, (בספרו שערים בתפלה עמוד צד), שהקב"ה עונה לתפילתו של כל אדם כפי ההלכות והכללים הקבועים ברמב"ם בדיני מצוות צדקה לעני. הוא מעתיק את דברי הרמב"ם (מתנות עניים פ"ו ה"ג) שכתב בזוה"ל: "...לפי מה שחסר העני, אתה מצווה ליתן לו. אם אין לו כסות, מכסים אותו, אם אין לו כלי בית, קונין לו, אם אין לו אשה, משיאין אותו, ואם היתה אשה משיאין אותה לאיש. אפילו היה דרכו של זה העני לרכוב על סוס ועבד רץ לפניו והעני ירד מנכסיו קונין לו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו שנאמר די מקסרו אֲשֶׁר יִחַסֵּר לוֹ (דברים טו. ח). ומצווה אתה להשלים חסרונו, ואין אתה מצווה לעשרו. ועני המחזר על הפתחים אין נזקקים לו למתנה מרובה אבל נותנים לו מתנה מועטת. ואסור להחזיר את העני ששאל ריקם, ואפילו אתה נותן לו גרוגרת אחת שנאמר אַל יֵשֶׁב דָּךְ נִכְלָם (תהלים עד, כא), עכ"ל.

וכמה הילכתא גבירתא בתפילה לומד הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל מהלכות הנ"ל. אם נרצה שתענה תפילתנו צריך שהבקשה תהא באופן שכהאי גוונא על פי תורה צריך העשיר לחונן את העני. ומבואר ברמב"ם שצריכים שני תנאים בכדי שיתנו לעני את בקשתו. התנאי האחד, שיהא עני ונצרך, וכמו שפרט הרמב"ם וסיים 'ומצווה אתה להשלים חסרונו, ואין אתה מצווה לעשרו'. וכן היא בתפילה, שתנאי הראשון הוא שיגש האדם לפני בוראו אחר הבנה אמיתית עד כמה חסר לו הדבר שמבקש.

והתנאי השני, מה שכתב הרמב"ם 'ועני המחזר על הפתחים אין נזקקים לו למתנה מרובה אבל נותנים לו מתנה מועטת'. ודבר זה בענין תפילה הוא דבר נוקב ויורד עד התהום, כשיש איזו צרה ח"ו, כגון שצריך סכום כסף בדחיפות גדולה, ורץ מזה לזה, וגם מתפלל ומבקש, וגם הולך לקבל ברכות מצדיקים. או כשיש חולה בתוך ביתו ועושה כל ההשתדלות הרי זה באמת כעני המחזר על הפתחים, שהעני מחפש עזרה וכמה מקורות שונים ובתוכם גם לבעה"ב הזה נושאות עיניו. אולם אז ההלכה קובעת שאינו חייב לתת לו אלא דבר מועט.

וא"כ כן הוא גם בתפילה, שכאשר האדם עוסק בכל דרכי ההשתדלות, ובין היתר הוא גם ניגש לתפילה ונושא עיניו לשמים, הרי אז מחוייבים לתת לו רק מתנה מועטת. והיינו, שאין הכי נמי שהקב"ה יתן לו קצת סייעתא דשמיא, וכמש"כ הרמב"ם 'ואסור להחזיר את העני ששאל ריקם ואפילו אתה נותן לו גרוגרת אחת שנאמר אל ישוב דך נכלם', אבל יותר מדבר מועט אינו חייב לתת, שהרי יש לו ממי לקחת ומסדר לבד.

« האם גם מי שחטא אמור להיות בטוח שתפילתו התקבלה?? »

כתיב בפרשה וַיְהִי הַעֵם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאֲזְנֵי ה' וַיִּשְׁמַע ה' (במדבר יא. א). **החתם סופר** זי"ע מבאר את הפרשה בזה"ל: "יש בחינת 'עניי ה'', והיא השגחתו ית' על כל הברואים לתת לאיש מראשית השנה מה שיהיה באחריתו. אמנם בחינת 'אזני ה'' היינו, ששומע תפילתנו, ומשנה הגזירה עתים לטובה. כי הקב"ה משנה הנגזר עפ"י תפילותיהם של צדיקים בכל עת ורגע."

"וזהו שהיו מסתפקים בו ישראל בעת ההיא, לאמר, נהי כי עינו עלינו לטובה לגזור עלינו לטוב ומוטב, מכל מקום שוב אינו משגיח בתפילת כל פה להפוך המידה ממה שהיה למלאות משאלות תאוותינו (היינו שבני ישראל האמינו בבחינת עיני ה' שהקב"ה צופה מביט ומשגיח הכל, אך לא האמינו דיים באזני ה', שבידם לשנות ולהפך כל סדרי בראשית בהבל פיהם זו תפילה), וזהו וַיְהִי הַעֵם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאֲזְנֵי ה' דייקא, שרצו להכחיש בחינה הנקראת 'אזני ה'."

"וישמע ה', פירוש, הראה להם שהוא שומע לקול תרעומת שלהם, ומזה ישאו ק"ו בנפשם אם את קול תרעומת שלנו שמע ה', כ"ש שישמע לקול שוועתנו ויאזין תפילתנו, למלא כל משאלותנו", עכ"ל.

ומכאן נלמוד, שהקב"ה חפץ בתפילת כל פה, יהיה מה שיהיה, שהרי אפילו תפילת המתאוננים נשמעת במרומים, כי השי"ת מתאוה לתפילתם של כל ישראל, וביד כל אחד לפעול בתפילתו גדולות ונצורות.

ואל תאמר האדם, הן הצרה באה עלי בדין וביזר מחמת עוונותיי המרובים, ואם כן בדואי לא תתקבל תפילתי וצעקתי, ומה לי להתפלל. אלא צריך לחזור ולשנן את מה שכתב המבי"ט (בספרו בית אלוקים שער התפילה פ"ו), בביאור הפסוק וַיִּצְעַקְנוּ אֶל ה' בְּצַר לָהֶם מִמִּצְוֹתֵיהֶם יִצְלָם (תהלים קז, ו) וז"ל: "כשהם צועקים אליו ית' כשהוא צר אותם, כלומר שמכירים שמאתו באת להם הצרה הזאת והם צועקים אליו, אז מן המצוקות שלהם שהם גרמו באיולתם גם כן מושיע אותם. וזהו הנרצה באומרו מִמִּצְוֹתֵיהֶם ולא אמר 'ממצוקות' ישיעם", עכ"ל.

כי הקב"ה שומע תפילת כל פה, ואפילו הרשע הגדול ביותר בידו לבטל כל גזירות קשות ומרות, אם יזעק מעומק לבבו אל הקב"ה שירחם עליו.

« מהו העצה הנפלאה לקבלת התפילות בכל מצב? »

החפץ חיים זי"ע (ע"ת כי תבוא), מגלה לנו יסוד וכלל גדול בענין קבלת התפילות, וז"ל: "וַיִּצְעַק אֶל ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קִלְנוּ (דברים כו. ז), וישמע את תפילתנו לא נאמר, אלא וישמע ה' את קולנו, ללמדנו בא, שצריכים לצעוק בקול בעת צרה, ועי"ז עונה ה' תיכף. ואף כי לפעמים עונה ה' במשך אורך ימים, ואפילו לכמה שנים, כדאיתא במדרש (מדרש שמואל ד). 'יש תפילה לכמה שנים', אבל הצעקה בקול מועלת מיד", עכ"ל.

וכלומר, שהגם שאין תפילה שחוזרת ריקם ואינה פועלת פעולתה לטוב, אך לפעמים אין בכוחה להחיש את הישעוה מיד, אלא ממלאים מן השמים את מבוקשתו רק לאחר זמן, אבל הצועק בתפילתו נענה מיד.

תלוי בתפילה, ואילולי התפלה הוא באמת נמצא במצב של חסרון וחדלון. ובאופן כזה תהיה תפילתו של האדם בהתבטלות גמורה ובהרגשה שכאילו אין לו שום עצה.

על המשנה באבות (ב, א) "וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא", פירש רבינו יונה בזה"ל: "שיאמר התפלה כעני המתחנן ושואל דבר שהוא צריך, כי תחנונים ידבר רש, ולא כאדם השואל דבר ואינו צריך בו, שאינו מתחנן בלב נמוך ולא בשברון הנפש".

"וכל איש צריך לבקש על נפשו וכו'", כי כל אדם צריך רחמים, ואם משחקת לו השעה, כי השם מאריך אפו וחונן עליו ולא על צדקותיו הוא מרחם עליו, וצריך להתחנן לו פן ינחם ה' על אשר נחם על הרעה, כי שמא יגרום החטא, דלא כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא", עכ"ל.

והרי שאפילו כשאין צרה וקושי כלל, מ"מ הכל ממנו ית"ש, ובכל עת ושעה הוא משפיע טובה וברכה, ואע"פ שאינו ראוי לזה, והכל כענין נס, ולא בכל שעה מתרחיש ניסא, ואולי יפסיק הקב"ה להשפיע עליו שפע טובה, ולכן צריך לחיות עם תפילה תמיד, בכל עת ובכל מצב.

ודברים נוראים כותב רבי ירוחם ממיר (בספרו דעת תורה פרשת בשלח), כי הנה אמרו רז"ל עה"פ ופרעה הקריב וגו' והנה מצרים נסע אחריהם, וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' (שמות יד, ט), וברש"י כתוב "תפשו אומנות אבותיהם, באברהם הוא אומר אל המקום אשר עמד שם (בראשית יט, כז), ביצחק לשוֹחַ בְּשָׂדֵה (בראשית כד, סג), ביעקב ויִפְגַע בְּמָקוֹם (בראשית כח, יא)".

ולכאורה צריך להבין דברי רז"ל אלו, כי תפילת כלל ישראל על ים סוף לא דמי כלל לתפילת האבות, כי בים סוף היו ישראל במצב של סכנה נוראה, והיו מוקפים בסכנה מכל צד, פרעה ומצרים הים והמדבר וחיות וכו', ולא היה שום עצה בעולם, והתפילה היתה צעקה מעומק הלב, כמ"ש ויצעקו בני ישראל אל ה' (שמות יד, ט). גם הגדרתו ההלכתית של תפילה כזו שונה לגמרי משאר התפילות, כי תפילה בעת צרה היא מצות עשה דאורייתא לכו"ע (עיין ספר המצות להרמב"ם ע"ש ה', והשגות הרמב"ן ע"ס).

משא"כ התפילה שנאמרה אצל האבות לא היה מתוך מצב של סכנה וצרה, אלא האבות התפללו תפילותיהם באופן של תקנה לדורות, שיתפללו כל יום שלש תפילות. נמצא שלכאור' ישנו הבדל גדול במהות וצורת התפילה, וא"כ איך דימו חז"ל את שני סוגי התפילות זה לזה, ואמרו 'תפסו אומנות אבותם'.

ואמר המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ממיר זצ"ל (דעת תורה פרשת בשלח), כי בהכרח מוכח מזה כי דרגת התפילה של האבות הק' בעת שגרה, היתה כדרגת התפילה של כל יהודי אחר בעת צרה. כי האבות הק' חיו בהרגשה תמידית שאין להם שום עצה מבלעדי הקב"ה, וכל תפילותיהם היו מתוך הרגשה שאין עוד מלבדו, והם עומדים ותלויים רק לרחמי השי"ת וחסדיו, וממש באותו הרגשה כמו שהיה לישראל על הים, שאין שום עצה ומהלך אחר, והכל תלוי ברצונו ית"ש.

נמצינו למדים גודל ענין התפילה, ושלימות התפילה הוא באופן שיודע תמיד שאין עוד מלבדו, ואפילו מה שיש לו אינו בידו, ואין שום עצה אחרת מבלעדי ית"ש, וממנו הכל. וזהו עיקר העבודה שבלב הוא תפילה, לעקור כל הכוחי ועוצם ידי, ולהשריש בליבו שאין שום ענין אחר, אין רכב ואין סוסים, רק ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר, וכל ההשתדלות אינו אלא לקיים גזירתו ית"ש, אבל הכל מהשי"ת.

ודבר זה ידוע ומורגש לכל אחד אם ישים לב לזה, כשבא עני שהוא נצרך גדול ומבקש נדבה גדולה, והנדיב פוטרו בדבר מועט, נתבונן מעט מה הם מחשבותיו של אותו בעל הבית ברגע זה כשמלוהו עד הדלת, הוא יסתדר כבר בלעדי הוא לא ימות מרעב. וכן אם תשאל את הקמצן הגדול ביותר כשסוגר הדלת בפני העני, מה הוא חושב כאשר מחזירו ריקם, אין מחשבתו לא איכפת לי שימות ברעב, אלא חושב מה פתאום הוא בא דוקא אלי, שילך לאחרים, אבל אם היה ברור לו שאין לעני זה למי לפנות, רק רוצח ואכזר גמור היה משיב פניו ריקם.

וכן הוא אצל הקב"ה, כאשר האדם בא ונופל לפניו ית' בטענה ברורה, שירחם עליו שאין לו אחר לפנות אליו, ואם לא ירחם הקב"ה עליו הרי ישאר במחסורו לעולם, מיד ירחם עליו הקב"ה וימלא מחסורו, שנופל כל כולו לפניו ית' בהתבטלות גמורה, כאומר כל ישועתי רק ממך ית' ואין אחר יכול להושיענו.

« אל תחוס על הקב"ה בתפילותיך... »

ובדרך זה פירש הספורנו (בפרשת משפטים) במצות השבת העבוט, על הפסוק וְשִׁמְעֵתִי כִּי חֲנֹן אֲנִי (שמות כב, כו), וז"ל: "וְשִׁמְעֵתִי כִּי חֲנֹן אֲנִי, והנני חונן כל צועק כשאין לו חונן זולתי", עכ"ל. כי מי שאין לו שום עצה אחרת, הלא הוא צועק בכל ליבו ונפשו, והקב"ה שומע תפילתו יותר.

וכדברים האלה כתב גם הרמב"ן בפרשת משפטים על הפסוק אִם עֲנֵה תְעַנֶּה אֹתוֹ, כִּי אִם צָעַק וַיִּצְעַק אֵלַי שָׁמַע אֲשַׁמַּע צְעַקְתּוֹ (שמות כב, כב), ופירש הרמב"ן וז"ל: "רק צעוק יצעק אלי בלבד, מיד אשמע צעקתו, איננו צריך לדבר אחר כלל, כי אני אושיענו ואנקום אותו ממך. והטעם, כי אתה לוחץ אותו מפני שאין לו מושיע מידך, והנה הוא נעזר יותר מכל אדם, כי שאר האנשים יטרחו אחרי מושיעים שיושיעום, ואחרי עוזרים לנקום נקמתם, ואולי לא יועילו והצל לא יצילו, וזה בצעקתו בלבד נושע בה' וינקם ממך", עכ"ל הנוראיים.

ובדרך זו לימדנו הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע (בספרו צדקת הצדיק אות ר"ג), כלל גדול ונורא בהלכות תפילה, וז"ל: "מי שהוא חסר ומבקש השלמה (ר"ל, שהקב"ה ישלים מחסורו), אי אפשר שהקב"ה לא יענהו, וכמו ששמעתי, דכל אחד מישראל שחסר לאיזה דבר ומבקש גם בהפלגה (כדרך שנאמר הַרְחֵב פִּיךָ וְאִמְלֵאֵהוּ (תהלים פא, יא) ופירש"י (בברכות נ). 'הרחב פיך לשאול כל תאוותך') היה פועל בודאי, רק שהוא מרוצה א"כ בכל שהו, וצריך לזה דעת שלא להתרצות ולחשוב עצמו שאינו חסר (ולא להיות מסתפק במועט), רק בישועה שלימה", עכ"ל.

ומוכיח זאת מדברי הגמ' (תמורה טו). שאמרו שם חז"ל על הפסוק וַיִּקְרָא יַעֲבֹץ לְאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, אִם בְּרַךְ תִּבְרַכְנִי וְהַרְבֵּית אֶת גְּבוּלִי, וְהִיִּתָּה יָדְךָ עִמִּי וְעִשִׂיתָ מַרְעָה לְבַלְתִּי עֲצָבִי, וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶת אֲשֶׁר שָׁאַל (דברי הימים א' ד, ט), ואיתא שם בגמ' "אמר יעבץ להקב"ה, אם ברך תברכני וגו' הרי טוב, ואם לאו הרי אני הולך בנסיסי לשאול (ה-רי אני מת בעצבני. רש"י). והיינו שיעבץ התפלל באופן שהרגיש חסר והרגיש בנפשו שאם אין השי"ת מושיעו בישועה שלימה טוב מותו מחייו, מיד וַיָּבֵא אֱלֹקִים אֶת אֲשֶׁר שָׁאַל. והנה בכתוב לא נזכר תיבת מיד אלא כן הוסיפו בגמרא, להראות שפועל תיכף ומיד בתפילתו.

וצריך להבהיר, שהדברים הנאמרים כאן נכונים לא רק בעת שהאדם נמצא באמת בצרה שהוא מרגיש שאין לו שום עצה בדרך הטבע, אלא אפילו ובעיקר כאשר נראה לו לאדם שיש לו עצה ודרך איך להסתדר לבד', כאן מגיע תוקף חיוב של האמונה, שהאדם צריך לדעת שכל ממנו ית', ושכל העצות ודרכי הטבע מסורין בידו ית"ש, וממנו הכל, ולכן הכל